

60 blud pravdě odporující, ano jsem s pomocí boží odhodlán nasadit svůj bídný život pro Kristův zákon, o němž věřím, že byl v každé své částce vydán z úradku přesvaté trojice a vyhlášen pro spásu lidského rodu skrze svaté boží lidi. Věřím dále všem jednotlivým článkům tohoto zákona v tom smyslu, v jakém jim káže věřit blahoslavená trojice. Jako jsem se při svém zodpovídání, universitních projevech i při veřejných kázáních přecho často podrobil, 65 tak i nyní se podrobuji a nadále se chci pokorně podrobovat příkazu, smířčímu výroku a poslušenství tohoto nejsvětějšího zákona, odhodlán odvolat ze svých výroků cokoli, o čem budu poučen, že to odporuje pravdě.

41 založen na zásadě...: srov. Aristoteles, Fyzika I, 6 – 52 Protože nadevše usilují...: tato Husova protestace se těšila účelivé pozornosti husitských spisovatelů. Tak jí užili Petr z Mladoňovic (FRB 8, 54-55), Mikuláš Biskupec v 2. kap. své Tábořské konfese z r. 1431, Oldřich ze Znojma ve své basilejské replice proti Jindřichu Kalteisenovi z r. 1433 (srov. F. M. Bartoš, Orationes in concilio Basiliensi, Tábor 1935, 133-134)

PROHLÁŠENÍ O ČLÁNCÍCH PÁLČOVÝCH

Husovi v Kostnici nepomohly ani připravené obrany a projevy, ani opatrnost, tím méně pochybné záruky krále Zikmunda. Již 28. listopadu 1414 byl uvězněn a zaveden s ním proces jako s kacířem. Vedení procesu se ujala komise, kterou tvořili Jan, patriarcha cařihradský, Bernard, biskup kastelský, a Jan, biskup lubušský. Hlavním podkladem jednání proti Husovi byly žaloby bývalého faráře u sv. Vojtěcha v Praze, později zástupce žalob duchovenstva u papežské kurie, Michala de Causis, a universitního mistra Štěpána Pálče. Největší ránu zasadil Husovi Pálež, a to tím, že podal žalobu sestavenou z 34 článků vybraných ze spisu O církvi a z 8 článků vzatých z kázání a jiných Husových projevů. Pálež tak zá-ludně oživil otázku Husova viklefství a středem žalob učinil dílo, které už dříve bylo vysokými církevními kruhy napadáno; protože koncil už v květnu odsoudil Viklefa a jeho učení, předmětem sporu už nemohla být otázka, zda Husovy výroky jsou správné či nikoli, ale zda jsou to výroky Husovy a zda se shodují s názory a výroky zavrženého Viklefa. V lednu 1415 Hus v nezdravém žaláři, sám jsa těžce nemocen, sepsal svou latinskou odpověď na články Pálčovy. V ní se odráží vážnost chvíle – Husovo vyjádření je psáno vážným tónem, nepolemicky střízlivým, Hus úzkostlivě dbá přesnosti citace a opatrnosti ve vyjadřování. I Husovi bylo zřejmé, že proces takto zá-ludně vedený je ztracen.

Já Jan Hus, v naději kněz Ježíše Krista, jakkoli nehodný, mistr v umě-ních a prohlášený bakalář svatého bohosloví na universitě pražského učení, přiznávám, že jsem napsal jakousi knížku O církvi, jejíž exemplář mi před notáři odevzdali členové komise, páni patriarcha cařihradský, biskup kastell- 5 ský a biskup lubušský. Tito členové komise, aby pokárali zmíněnou knížku, předložili mně některé články, prohlašující, že jsou vyňaty z této knížky a v této knížce napsány.

31. V kapitole 19, na listu 4: „*Žádného nadřizeného není třeba poslouchati, leč ve smyslu Kristových rad nebo přikázání.*“

10 Tento výrok není v mé knížce, ale tenhle: „Po svatých apoštolech nejsme vázáni poslouchat žádného nadřizeného, leda potud, pokud nařizuje nebo radí rady Kristovy nebo jeho přikázání.“ Tento výrok je uveden na správnou míru tím, co předchází, neboť před tím se v téže kapitole praví: „V ctnostných přikázáních máme tedy představeného poslouchat, v neřestných máme se vzepřít.“ Dále se tamtéž praví: „Proto jako se nám poroučí, abychom poslouchali představené ve věcech dovolených a čestných s přihlédnutím k okolnostem, tak se nám poroučí, abychom se jim vzepřeli tváří v tvář, když žijí v rozporu s božskými radami nebo přikázáními.“ Tak se tam praví.

20 Proto je třeba vědět, že kdykoli představený přikazuje podřizenému něco dovoleného nebo čestného, je to božská rada nebo přikázání, obsažené v onom Kristově slovu z Matouše 23: „Na stoličce Mojžíšově posadili se zákoníci a farizeové. Protož všecko, cokoli by vám řekli, činite.“ O tom slovu praví Augustin ve Výkladu na Jana: „Sedíce na stoličce Mojžíšově učí božímu zákonu. Bůh tedy skrze ně učí. Kdyby však chtěli učit svým nápadům, neposlouchejte, nečinite.“ Tak Augustin.

Dále v onom Kristově výroku u Lukáše 10: „Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá,“ je obsaženo vše dovolené a čestné, co směli apoštolové a nyní smějí jejich náměstkové přikazovat nebo radit. 30 Kdykoli tedy představený přikazuje nebo radí něco dovoleného a čestného, je to božská rada nebo přikázání ve smyslu onoho výroku u Matouše 10: „Nejste to zajisté vy, kteří mluvíte, ale duch otce vašeho, který mluví ve vás.“ Z toho vyplývá, že kdokoli je představeného poslušen v tom, co je dovolené a čestné, poslouchá ho ve smyslu božské rady nebo přikázání, 35 protože ochotně poslušnému vnuká bůh ono dovolené a čestné jako radu nebo přikaz dříve než sám představený. Pravím dříve, odvolává se na slova pověřená v Deuteronomiu 24: „Čiň všecko, čemukoli tě vyučí kněží levitští podle toho, co jsem jim přikázal,“ a na ona slova u Matouše 23: „Všecko, cokoli by vám řekli, činite, ale podle jejich skutků nečinite,“ 40 a k výroku: „Kdo vás slyší, mne slyší.“

Nechť se tedy poučí ti, kdo mne pomlouvají, že není pouze dvanáct rad Kristových, vyložených v evangeliu, v jejichž smyslu jsou podřízení poslušní Krista a svých představených, nýbrž že je tolik božích rad, kolik je dovolených a čestných činů, božími přikázáními navzájem rozlišených a závazných 45 pod trestem smrtelného hříchu. Pán zajisté radí, aby každý takový přikaz byl splněn s přihlédnutím k místu, času a k ostatním okolnostem podle vůle představeného.

41. „Dále řekl či kázal [tj. M. Jan Hus], že je odhodlán jít na všeobecný koncil kostnický a že nemůže vědět, co se mu tam přihodí. A kdyby se snad nějak stalo, že by odvolal nebo zapřel učení, které jim v kázáních hlásal a jemuž učil –
50 chtěl tím naznačit čtyřicet pět článků v Praze odsouzených, obsah knihy O církvi, kterou složil, a obsah zmíněných již spisů, které pořídil proti mistrům prve jmenovaným, a jiné své výroky, o nichž jsme právě promluvili výše –, toho kdyby se i dopustil slovem, přece by to nikdy nemohl učinit z přesvědčení,
55 protože prý to je pravé a zdravé Kristovo učení, a v něm aby byli stáli a vytrvali navždy. A tak je to pravda.“

Tento článek je plný lži. Jsem přesvědčen, že tomu, kdo jej sestavil, praví bůh: „Po celý den nespravedlnost obmýšlel jazyk tvůj jako břitva nabroušená. Strojil jsi lest, zamiloval sis zlobu více než dobrotivost, mluvit
60 nepravost raději než poctivost.“ Přiznávám ovšem, že jsem po sobě zanechal lidu list, aby jej četl. Jeho obsahem je, aby vážíce mou práci, kterou jsem se starostlivou péčí s nimi měl, modlili se za mne a setrvali v učení pána Ježíše Krista, vědouce, že nikdy jsem jim nekázal bludy, které mi nepřátelé připisují; a i kdybych byl přemožen falešnými svědky, aby se nedali zmást,
65 nýbrž stáli pevní v pravdě. Ale že prý jsem tím chtěl naznačit čtyřicet pět článků a ono ostatní, to původce článku říká lež a falešně se povyšuje na zpytatele mého srdce. Je zřejmé, že tento článek obsahuje více lži než pravdy.

42. „Dále, že solvaže dorazil a přibyl do Kostnice, napsal nebo dal napsat
70 do Českého království, že papež a císař mu prokázali čest a se ctí jej přijali a že papež k němu vyslal dva biskupy, aby se s ním spolčil. A to patrně napsal proto, aby se utvrdil ve svých bludech a zvrácených dogmatech, která kázal a jimž v oněch krajích učil. A tak tomu bylo a je to pravdivé, známé a zřejmé.“

Tento článek je od samého počátku lživý. Jak bych byl mohl napsat
75 zřejmou lež, že mi papež a císař prokázali čest, když jsem přece několikrát napsal, že dosud spolehlivě nevíme, kde je císař? A dříve než císař přišel do Kostnice, byl jsem již po tři týdny ve vazbě. Kdybych psal o vězení, že mi prokázali čest, lid Českého království by mi nepočítal za velikou slávu zrovna tuhle poctu. Jenom moji nepřátelé by mohli ironicky říkat, že mi
80 byla prokázána čest tak, jak se jim uráčilo. Je tedy tento článek lživý na začátku, uprostřed i na konci.

3 knížku O církvi: spis De ecclesia z r. 1413 (srov. zde na s. 150) – 4 komise: pro vyšetření Husova případu jmenována komise 4. prosince 1414; patriarcha cařihradský: Francouz Jean de Rupescissa, od r. 1412 titulární patriarcha cařihradský; biskup kastelský: Ital Bernard, od r. 1409 biskup v Castellamare – 5 biskup lubušský: Slezan Jan z Bořečnice, někdejší auditor papežský a pražský kanovník, od r. 1397 biskup lubušský – 8 v kapitole 19: De ecclesia, vyd. Thomsonovo, s. 178, ř. 3-5 – 14 v ctnostných přikázáních...: De ecclesia, s. 176, ř. 27-28 – 15 proto jako se nám po-

roučl...: De ecclesia, s. 177, ř. 26-29 – 24 *Augustin ve Výkladu na Jana*: In Ioannis evangelium tractatus (PL 35, 1730) – 51 *čtyřicet pět článků*: tj. vybraných z Viklefových spisů, z nichž 24 prvních odsoudila jako kacířské již londýnská synoda r. 1382, předložil r. 1403 mistr Jan Hübner pražské kapitule a universitě, aby je odsoudily – 52 *proti mistrům prve jmenovaným*: článek 38 žaluje, že Hus napsal spis Quidamon proti mistru Štěpánu Pálčovi, a 39, že napsal „zločinný“ traktát v odpověď na spis mistra Stanislava ze Znojma – 58-60: Ž. 51, 4-5 – 60 *že jsem po sobě zanechal lidu list*: list přátelům před odchodem do Kostnice z října 1414 (zde na s. 192) – 76 *a dříve než císař přišel do Kostnice*: Hus byl zatčen 28. listopadu 1414, král Zikmund přijel na koncil teprve o vánocích

LISTY

Literární dílo Husovo doplňují listy. Část jich jsou v podstatě dokumenty, které přinášejí různé podrobnosti k poznání Husova života a jeho názorů, dokreslujíce Husův charakter, část jich však přesahuje hranice osobní korespondence. Jde o některé listy z období vyhnanství, které byly již ve své době opravdovými literárními dílky. List se stal pro Husa za pobytu v Kostnici vlastně jedinou možnou formou působení na české přívržence a bývalé posluchače a Hus jí využíval až do posledních chvil svého života. Své listy posílal z vězení tajně – vtírá se paralela, že jejich soubor tvoří v našich kulturních dějinách vlastně „reportáž psanou z plamenů“.

Při rozhodování, zda ten či onen list má povahu literárního díla či literárního dokumentu, rozhoduje jeho funkce a forma. Literární listy jsou zpravidla české a mají kolektivního adresáta, tak jako nejlidovější díla traktátová. Avšak ani ty listy, které mají převážně význam jako dokumenty, nemůžeme z literárněhistorického hlediska podceňovat, neboť i u nich je nutno vysoce hodnotit aktuální obsah a vyspělou formu.

(PRAŽSKÉMU ARCIBISKUPOVI ZBYŇKOVÍ Z HAZMBURKA)

(V Praze v červenci 1408)

Pokorné mé poručení ve víře a pravdě pána našeho Ježíše Krista.
Nejdůstojnější otče!

- Velmi často si opakuji, kterak nedlouho po svém nastolení stanovila mi
Vaše otcovská Milost za pravidlo, kdykoli bych pozoroval nějakou závalu
5 ve správě, abych ji ihned osobně, anebo v její nepřítomnosti písemně
závalu toho druhu oznámil. To pravidlo mne nyní nutí, abych se vyslovil:
Jak to, že kněží smilní a všelijak zločinní bez důtky kárného řízení svobodně
si vykračují jako nezakročení býci a plemenní hřebci s šíjemí vztyčenými,
kdežto pokorní kněží, kteří vytrhávají hloží hříchu, kteří povinnost Vaší
10 správy plní s dobrou oddaností, kteří si nehledí lakomství, nýbrž zdarma
pro pána boha se nabízejí k práci hlásání evangelia, ti jsou žalářováni jako
kacíři a pro šíření samého evangelia zakoušejí vyhnanství? Ó otče, jaká to
zbožnost, bránit v hlásání evangelia, tedy v povinnosti, kterou na prvním